

Jaarverslag 2007

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie

Justitie

Frans Vluggen
Strafrechter, Maastricht

Creatiever werken om mensen weer op de rails te krijgen

Gedragsinterventies zullen als onderdeel van de voorwaardelijke straf een steeds belangrijker rol spelen, verwacht Frans Vluggen, strafrechter in Maastricht en betrokken bij het project Optimalisering voorwaardelijke sanctietoepassing. Hij vindt het alleen daarom al goed dat wetenschappers onderzoeken welke effecten de verschillende methodes hebben en welke interventies werken of niet. Maar erkenning alleen zegt niet zoveel, vindt Vluggen.

‘Het effect dat met een gedragsinterventie wordt bereikt, is bijzonder afhankelijk van de persoon van een reclasseringsmedewerker of begeleider. Je kunt wel van alles opzetten en trainingen certificeren, maar als het ergens in de communicatie stoort, schiet je met erkenning weinig op.’

De meeste gedragsinterventies waarmee Vluggen te maken heeft, zitten verpakt in het advies van de reclassering over de mogelijke invulling van een bijzondere voorwaarde. ‘Daarin staat dan bijvoorbeeld dat een ambulante begeleiding door een forensische kliniek wordt geadviseerd met speciale aandacht voor verslavingsproblematiek, of agressiebeheersing’, legt de rechter uit. Het komt weinig voor dat bestaande gedragsinterventies expliciet worden genoemd in een advies. Toch weet Vluggen wat er zoal op de menukaart van de reclassering staat, en welke gedragsinterventies de commissie inmiddels heeft erkend. ‘Mij is opgevallen dat je de opname in een kliniek, die als bijzondere voorwaarde toch regelmatig wordt opgelegd, nergens als gedragsinterventie terugziet. Intensieve therapeutische begeleiding kan echter ook helpen om iemands delictgedrag aan te pakken. Misschien dat zich hier de waterscheiding tussen justitiële en andere gedragsinterventies wreekt.’

Vluggen gelooft in het positieve effect dat bepaalde gedragsinterventies kunnen hebben. ‘De samenleving vaart er wel bij als daders in staat worden gesteld hun gedrag te veranderen, en dat ook echt doen.’ Zonder op de stoel van de gedragswetenschappers te willen gaan zitten, vindt hij het belangrijk de bestaande mogelijkheden om iemands problemen aan te pakken optimaal te benutten. ‘Ik probeer bij politierechterzittingen vaak te weten te komen wat er echt aan de hand is. De wet verplicht ons ook oog te hebben voor de persoon van de verdachte. Iemand die bij herhaling dronken op een brommer rijdt, kan ik het rijbewijs ontzeggen. Ik kan ook informeren of hij een alcoholprobleem heeft en daaraan iets zou willen doen met behulp van de reclassering. Een beetje bemoeizorg kan helpen. En als iemand niet meewerkt aan een bepaalde interventie, zou de mogelijkheid moeten bestaan om de begeleiding bijvoorbeeld te intensiveren. Ik denk dat er creatiever kan worden gewerkt om mensen weer op de rails te krijgen. De bestaande instrumenten zouden beter op elkaar afgestemd moeten zijn. Wij als rechters kunnen daarvoor het kader aangeven, reclassering en OM zullen dat nader moeten invullen.’

Jolande Calkoen-Nauta
Rechter, Breda

Toets de uitvoering en meet effecten van erkende interventies

Hoe? Dat is volgens Jolande Calkoen-Nauta de belangrijkste vraag als het gaat over de gedragsbeïnvloedende maatregel die sinds 1 februari 2008 van kracht is. Calkoen-Nauta is rechter in Breda, voorzitter van de werkgroep jeugd van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, en parttime gedetacheerd bij de afdeling Ontwikkeling van de Raad voor de rechtspraak. Ze is al jaren als kinder- en jeugdrechter werkzaam. 'Hoe zorg je ervoor dat een jongere een positieve plaats krijgt in de maatschappij en hoe stem je de daarvoor benodigde zorg en straf op elkaar af?'

De gedragsbeïnvloedende maatregel is volgens Calkoen-Nauta bedacht om enerzijds de wildgroei in programma's en interventies voor criminele jongeren tegen te gaan en anderzijds een alternatief te bieden dat tussen de plaatsing in een justitiële jeugdinrichting en de taakstraf ligt. 'De wetgever heeft de intentie om meer gedragsbeïnvloeding in het strafrecht te brengen, en erkent dat gedragsbeïnvloeding kán helpen om delictgedrag te voorkomen.' Of de maatregel, waarin zorg en straf worden gecombineerd, effectief is, moet nog blijken.

Op zich zijn rechters blij met de wettelijk vastgelegde eis dat aangeboden gedragsinterventies binnen de maatregel - in ieder geval op termijn - erkend moeten zijn, denkt Calkoen-Nauta. 'Rechters hechten veel waarde aan erkenning. Hun uitspraak wint erdoor aan kracht. Zowel in de richting van de jongere als naar de maatschappij is het een goed signaal als iets waartoe je iemand veroordeelt ook werkt.' Maar kale erkenning op zich is pas stap één. 'Het is belangrijk dat erkende interventies regelmatig in de uitvoering worden getoetst, en dat de effecten ervan worden gemeten', zegt de rechter. 'Een goede diagnose van de problemen van elke individuele jongere gaat daaraan vooraf. Pas dan weet je wat hij nodig heeft.'

De rechter vindt het verder belangrijk dat de Erkenningscommissie van Justitie samenwerkt met de Erkenningscommissie Jeugdinterventies. 'De minister heeft in de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer expliciet gezegd dat gedragsbeïnvloeding ook mogelijk is door zorg aan te bieden. Recidive kan samenhangen met zorg, opvoeding of scholing. Er bestaan interventies die op die terreinen ingrijpen, maar die niet als primaire doelstelling het terugdringen van recidive hebben. De Erkenningscommissie Gedragsinterventies van Justitie kijkt echter alleen naar interventies die tot doel hebben het delictgedrag te verminderen. Als je in de gedragsbeïnvloedende maatregel ook zorginterventies wil, is het verstandig te rade te gaan bij de andere erkenningscommissie, denk ik.'

Tot slot wijst Calkoen op de mogelijke wrijving tussen interventies die binnen de instellingen worden aangeboden en de gedragsinterventies die zijn afgestemd op het individu.

'Instellingen gaan uit van de groep, de Erkenningscommissie let juist op individuele interventies. Ik denk dat het goed is als de Erkenningscommissie kijkt naar die basisprogramma's om te voorkomen dat een in de instelling aangeboden interventie haaks staat op wat de individuele jongere uiteindelijk nodig heeft.'

Otto van der Bijl
Executie-officier, Amsterdam

Bij gedragsbeïnvloeding moet je mensen op de huid zitten

Otto van der Bijl is executie-officier in Amsterdam, en verbonden aan het project 'Optimalisering voorwaardelijke sanctietoepassing'. Doel van het project is ervoor te zorgen dat de voorwaardelijke straf een reëel alternatief wordt voor de korte gevangenisstraf. Gedragsinterventies horen vaak bij de voorwaarden die de rechter stelt. Hoe sneller en consequenter de interventies worden uitgevoerd, hoe beter het is, stelt Van der Bijl. 'Als het gaat om gedragsbeïnvloeding, moet je mensen op de huid zitten. Snel en consequent handelen. Als iemand niet wil, niet komt opdagen bij een training, of altijd te laat is, komt wat mij betreft heel snel de handhaving om de hoek kijken. In sommige gevallen is de korte gevangenisstraf een heel goede gedragsinterventie.'

Dat wil niet zeggen dat Van der Bijl helemaal geen waarde hecht aan gedragsinterventies. Hij laat zich graag overtuigen van het effect ervan, en juicht wetenschappelijk onderzoek toe. 'Maar ik ben sceptisch. Volgens mij is gedragsverandering vooral mogelijk als iemand zelf graag wil. De intrinsieke motivatie is heel bepalend.'

Van der Bijl laat zich wat betreft de gedragsinterventies vooral adviseren door de reclassering. Zij weet welke cursussen en trainingen er zijn, en wat een interventie beoogt. 'We proberen actief te voorkomen dat een rechter of officier in een zwarte jurk gaat verzinnen wat goed is als gedragsmaatregel.' In het kader van de Optimalisering voorwaardelijke sanctietoepassing wordt gewerkt aan het samenstellen van een landelijke "menukaart" waarop de belangrijkste gedragsinterventies staan. Niet al deze interventies zijn erkend. Van der Bijl weet uit zijn hoofd ook niet precies wát de Erkenningscommissie allemaal heeft erkend. 'Ik heb op de website gekeken, maar veel is het niet, viel mij op.'

Van der Bijl denkt dat het in de praktijk lastig is te meten of iets werkt. Het is maar net welk doel men voor ogen heeft, zegt hij. 'Neem de korte gevangenisstraf. Het recidivepercentage daarna is hoog. Is de straf daarom niet zinvol? Ik betwijfel dat. Wij besteden in ons strafrecht veel aandacht aan speciale preventie, aan maatregelen waardoor een dader niet opnieuw de fout in gaat. Gedragsinterventies zijn daarop gericht. Maar er zijn ook andere strafdoelen, zoals vergelding, generale preventie en incapacitatie. Wij zijn als Openbaar Ministerie verantwoordelijk voor de geloofwaardigheid van het systeem. Het is goed dat mensen die hulp nodig hebben, die ook kunnen krijgen. Maar we gaan het geen honderd keer proberen. Er zijn veelplegers die een jarenlange carrière van meer of minder gedwongen justitiële hulpverlening achter de rug hebben. Daarvoor hebben we de 'ISD-maatregel'. Binnen die maatregel worden gedragsinterventies aangeboden. Prima. Maar ondertussen zitten mensen ook gewoon vast. Dat is soms effectiever dan een gedragsbeïnvloedende interventie, vrees ik. Iemand die vastzit, pleegt op dat moment geen winkeldiefstal.'

Linda Dubbelman
Jeugdofficier, Rotterdam

Hoe eerder we weten wat helpt en wat niet, hoe beter het is

Sinds 1 februari 2008 is de gedragsbeïnvloedende maatregel in het jeugdstrafrecht van kracht. Binnen deze maatregel kunnen erkende gedragsinterventies worden opgelegd met het doel recidive te voorkomen. De Rotterdamse jeugdofficier Linda Dubbelman, tevens voorzitter van het landelijk jeugd-OM, legt uit dat de maatregel is bedoeld voor delinquente jongeren die (ernstige) gedragsproblemen hebben. De maatregel bestaat uit een combinatie van straf en zorgmodulen en kan voor de duur van zes tot twaalf maanden worden opgelegd. Hoe de maatregel in de praktijk uitpakt, weet Dubbelman nog niet. Wel is zij enigszins bezorgd over de eisen die de wet stelt. 'De wetgeving is gekoppeld aan de erkenningscommissie', legt Dubbelman uit. 'Alle interventies die wij eisen, moeten - in ieder geval op termijn - erkend zijn. Op zich vinden wij het goed dat er lijn komt in het aanbod en een einde wordt gemaakt aan de wildgroei van interventies. Ik verwacht ook dat wij door het werk van de Erkenningscommissie in de toekomst meer inzicht krijgen in de waarde van een bepaalde interventie voor een bepaalde jongere. Wat ik alleen jammer vind, is dat de Erkenningscommissie alleen toetst op de vermindering van recidive. Als een jongere dankzij een bepaalde interventie zijn school af maakt, vind ik dat winst, ook al pleegt hij daarna nog eens een delict.'

Een ander punt van aandacht is de uitvoerbaarheid van het beleid. 'De praktijk kan niet altijd wachten op de wetenschappelijke verantwoording', stelt de jeugdofficier. 'Wat als blijkt dat de Erkenningscommissie maar heel weinig interventies erkent? De bestaande spijbelinterventies bijvoorbeeld voldoen niet aan de criteria die de erkenningscommissie hanteert. Maar wij hebben ondertussen wel de taak schooluitval te voorkomen. Dat lukt niet door alleen maar te straffen. Er is een combinatie nodig van onderwijs, opvangvoorzieningen en begeleiding. Bij de toetsing van een interventie kijkt de Erkenningscommissie nu vooral naar de oplossing van de achterliggende problematiek op de lange termijn. Dat is ook waar wij naar streven, maar ondertussen hebben we op de korte termijn wel het probleem hoe we iemand weer terug naar school krijgen.'

'Het succes van de gedragsbeïnvloedende maatregel hangt af van de behandeling die iemand krijgt', gaat Dubbelman verder. 'In de uitvoering zijn we afhankelijk van de beschikbare voorzieningen. Vooral bij intramurale plaatsing kan dat problemen opleveren. Een jongere die de gedragsbeïnvloedende maatregel krijgt opgelegd, mag niet in een justitiële jeugdinstelling worden geplaatst, en niet in een gesloten jeugdzorginstelling, omdat men de strafrechtelijke en civielrechtelijke plaatsing uit elkaar wil houden. Maar ik weet niet of de reguliere GGZ zit te wachten op agressieve jongeren. Waar moeten we dan met hen heen?'

'Wij hebben te maken met 14-, 15-jarige jongeren met pedagogisch onmachtige ouders, weinig gewetensontwikkeling, en veel problemen', besluit Dubbelman. 'Dat vergt langdurig intensief ingrijpen, en misschien is zes tot twaalf maanden dan wel te kort. Als de gedragswetenschappers binnen de commissie een bepaalde interventie afkeuren, moeten ze wat mij betreft aangeven wat dan wel een passende interventie kan zijn bij veelvoorkomende delicten, zoals spijbelen of alcoholmisbruik. Hoe eerder we weten wat helpt en wat niet, hoe beter het is.'

Colofon

Uitgave

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, april 2008

Interviews

Miek Smilde, Amsterdam

Fotografie

Folkert van Dunné, Amsterdam (portrettenserie en groepsfoto)

Kick Smeets, Amsterdam (foto dhr. Van Tilburg)

Ontwerp

Richard Sluijs, Den Haag

Druk

DeltaHage, Den Haag

Contact/meer informatie

Bureau van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie

Telefoon (070) 370 17 98

E-mail erkenningscommissie@minjus.nl

Website www.justitie.nl/erkenningscommissie

U kunt zich aanmelden voor de digitale nieuwsbrief van de Erkenningscommissie via de website, pagina Nieuwsbrief.